

MEMO

Kellele: Ennetusnõukogu

Kellelt: Siseministeerium (Heidi Maiberg, Isabel Mölder, Meelis Rataspepp)

Teema: Radikaliseerumise juhtumite lahenduse teenuse riiklik korraldus

Kuupäev: 06.04.2026

1. RADIKALISEERUMISE JUHTUMITE LAHENDUSE TEENUSE RIIKLIK KORRALDUS

- Täna puudub radikaliseerumise juhtumite lahendamiseks ning osapooltele toe pakkumise riiklik sekkumismudel ja rahastus selle teenuse pakkumiseks.
- Siseministeeriumi ettepanek on leppida kokku, et riiklikku sekkumisteenust hakkab pakkuma Sotsiaalkindlustusamet, kuna seal on olemas teenuse pakkumiseks sobiv taristu ning pädevus.
- Siseministeerium taotleb sekkumismudeli arendamiseks ja perioodiliseks rakendamiseks (2028-2034) vahendeid, mis ei taga jätkusuutlikku sekkumismudeli toimimist, aga võimaldab süsteemi üles ehitada ja tagada väljaõpet ja palgafondi nimetatud perioodiks.

Taust

Politsei- ja Piirivalveamet ning Kaitsepolitseiamet hindavad viimaste aastate andmete põhjal äärmuslikust ideoloogiast inspireeritud süüteo toimepanijate kasvutrendi. Seda eriti paremäärmuslike noorte hulgas. Toimepanijate arv on väike võrreldes teiste kuritegudega, kuid kahjud osapooltele ning Eestile on suured.

Ametite hinnangul vajab **aastas ligikaudu 40 inimest** tuge vägivaldsest äärmuslusest inspireeritud ideoloogiast ja sellega seotud gruppidest eemaldumiseks, et vähendada avaliku korra ohustamise ning süütegude toime panemise riski. Seega on selguse loomine riiklikus korralduses, sh sekkumismudeli loomine ja pakkumine kriitilise tähtsusega, et hoida ära radikaliseerunud isikute vägivalla realiseerumine, terrorismiaktide ning terrorismiga vahetult seotud kuritegude toime panemine.

Näiteks, jaanuaris 2025 mõistis Harju maakohus süüdi kolm noormeest terroristlikkusse ühendusse Freuerkrieg Division (edaspidi *FKD*) kuulumises. Kokkuleppemenetluses määrati noortele mh kohustus osaleda riskimaandavates ja rehabiliteerivates tegevustes, et toetada nende deradikaliseerumist ja äärmuslusest eemaldumist. Eestis sellist tuge pakkuvat sekkumismudelit ega -teenust ei ole. Prokuratuuri eestvedamisel pidid noored kohtuma aasta jooksul sekkujaga, kelleks on *ad hoc* korras sobivate oskuste (klienditöö) ja teadmistega Sotsiaalkindlustusameti ohvriabi töötaja. Prokuratuuri ja KAPO sõnul on olnud koostöö tulemuslik.

Riikliku sekkumismudeli loomise ning lahenduse leidmise vajadust illustreerib ka 13.05.2025 18-aastaselt Tallinna lennujaamas kinni võetud Jevgeni Andrejenoki juhtum. Süüdistuse

kohaselt J. Andrejenok toetas teadlikult terroristlikku ühendust, kui jagas sotsiaalmeediagruppides ja -kanalites ISISe islamiäärmuslikku terroristlikku propagandat ja terrorikuritegude toimepanemise juhendeid. Teda kahtlustatakse terrorismi eesmärgil reisimise katses. Täna on J. Andrejenok saanud süüdistuse ka **terrorikuriteos**, sest vahi all viibides püüdis ta tappa vangivalvurit. Süüdistuse kohaselt oli vanglas toime pandud tapmiskatse eesmärk häirida tõsiselt ühiskondlikku korraldust ja hirmutada elanikkonda.

Riikliku sekkumismudeli korralduse ettepanek

Deradikaliseerumise ja äärmuslusest eemaldumise toetamise üheks oluliseks komponendiks on kättesaadav tugi vägivallast eemaldumiseks. Eestis ei ole praktikas kasutusel standardiseeritud teenust, küll aga on praktika ja uuringute põhjal teada parimad põhimõtted. Kõige olulisem on inimesega koos panna paika indiviidi vajadustest lähtuv sekkumine, mis põhineb indiviidi abivajaduse- ja riskihindamisel. Inimesega töötab nõustaja (mentor), kellega kujuneb välja usalduslik ja stabiilne suhe. Lisaks kaasatakse võrgustikku spetsialistid, lähtudes abivajaduse hindamise tulemustest, nt politseiametnikud, psühholoogid, haridustöötajad, lastekaitsetöötajad. Võrgustik toetab inimest, samuti vahetab omavahel infot inimese arengu, sekkumise mõju ja muutunud abivajaduste kohta.

Täna on parim praktika on kasutada vaimse tervise, sotsiaal- ja noortetöö valdkonna meetodeid, nt psühholoogiline abi, tugiisiku teenus, motiveeriv intervjuerimine. Sinna lisandub töö maailmavaate ja selle muutumise toetamisega. Nõustaja toetab osalejat igapäevastes küsimustes, aitab läbi kriiside ja pakub alternatiivseid elukäigu võimalusi. Iga osaleja jaoks töötatakse välja personaalne tegevuskava. Sellesse kuuluvad näiteks hariduse või tööhõive toetamine, huviringidesse suunamine, psühholoogiline nõustamine ning vajadusel elukohavahetuse korraldamine. Oluline osa programmist on sotsiaalsete suhete taastamine.

Lähtudes alatöörühma analüüsist, parimatest praktikatest ja senisest koostööst KOVidega pöördus Siseministeeriumi kantsler Sotsiaalministeeriumi kantsleri poole 19.02.26 ettepanekuga määrata Sotsiaalkindlustusamet (edaspidi SKA) deradikaliseerumise ja äärmuslusest eemaldumise toetamiseks vajaliku sekkumisteenuse pakkujaks.

Ennetusnõukogu istungi eel ei ole kirjale vastust ja leitud lahendust radikaliseerumise juhtumitega tegelemise riiklikus korralduses.

SKA on kõige õigem koht riikliku teenuse ülesehitamiseks, sest just nende ülesandeks on ohvriabiteenuse¹ osutamine, mille üheks alateenuseks on vägivallast loobumise toetamine. SKA mitmed teenused töötavad juba täna sarnastel põhimõtetel ehk rakendavad võrgustikutööl põhinevat juhtumikorraldust üle Eesti. SKA-l on riigiasutusena olemas ka vajalik taristu, et tagada andmetevahetus ning võrgustiktöö sujuvus. Seniste juhtumitega on pöördutud toe saamiseks just SKA poole ja seal on paar spetsialisti valmisolekus tuge pakkuma.

(1) Ohvriabiteenuste eesmärk on tagada kuriteo, vägivalda või kriisijuhtumi tõttu kahjustada saanud isikutele sotsiaalne, psühholoogiline ja emotsionaalne abi (edaspidi *psühhosotsiaalne abi*), et aidata kaasa nende turvatunde ja toimetulekuvõime säilitamisele või taastamisele ning edasise kahju ennetamisele.

Idealis paikneb korralduslikult sekkumist pakkuv nõustaja Sotsiaalkindlustusametis ning juhtumikorralduse, sh võrgustikutöö kokkupaneku ja haldamise eest vastutab KOV.

Riikliku sekkumismudeli väljatöötamiseks ja selle edasiseks rahastamiseks esitas Siseministeerium koos partneritega (HTM, SOM, KUM, MKM) ettepaneku EL välisvahendite kasutamiseks perioodist 2028-2034. Välisvahenditest sekkumismudeli rahastamine ei taga tegevuse pikaajalist süsteemset ja jätkusuutliku toimimist ning seetõttu on eelistatud rahastamine riigieelarvest.

Riikliku teenuse pakkumise kasu

Mõttekoda Praxis tegi tõhususe uuringu mitmedimensioonilisele (MDFT) pereteraapiale, mis on suunatud raskete käitumisprobleemidega noortele ja nende peredele. MDFT programmi kulu ühe noore kohta on Eestis ligikaudu 4300 eurot, mis on 3-7 korda soodsam kui noore suunamine erikooli või vanglasse². Radikaliseerumise juhtumi lahendamise hinnanguline kulu on sarnane, **jäädes 5000 euro** juurde ühe isiku kohta. See on võrreldes võimaliku vangistuse, kuriteo sündmusele reageerimise ning kriminaalmenetluse kui ohvriabi ja sotsiaalpsühholoogilise kuluga kordades väiksem.

Karistusseadustik näeb ette terrorikuriteo eest karistusena 5- kuni 10-aastase või eluaegse vangistuse. 2026. aasta hindades ühe kinnipeetava 5 aasta vangistuse kulu on 221 580 eurot, 10 aasta vangistuse kulu 443 160 eurot. See on otsene kulu, mida ühiskond peab kandma, kui radikaliseerunud isik paneb toime süüteo ja teda karistatakse vangistusega. Lisaks otsesele kulule toob radikaliseerumine ja terrorikuritegude toimepanemine ühiskonnale kaasa kaudsed kulud, nt nagu menetluskulud, ohvriabi, kaudselt mõjutatud ohvrite sotsiaalpsühholoogilise ja vaimse tervise ravi kulud.

² www.praxis.ee/tood/mdft/